

DE BA

ZUIN.

Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

(Ten voordeele der Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 1 Juni. 1888.

Joël II : Ia, Blaast de Bazuin!

Door Haggai vraagt de Heere ook Neerlands volk: **»Hij het voor ulicden wel de tijd/ dat gij waont in uwe getwelfde huizen en zal dit huis (Hij Heeren huis) woest zijn? Hagg. 1: 4.**

Dit blad wordt wekelijks, des Vrijdags, uitgegeven. Abonnementsprijs, per drie maanden, franko per post, door geheel het Rijk f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Zuid-Afrika f 3.—. Abonnements buiten het Rijk moeten per kwartaal vooruit worden betaald. Prijs van afzonderlijke nummers 12½ cent.

UITGEVER:
H. BULENS,
WINTERSWIJK.

Prijs der advertentiën van 1—10 regels f 1.—; elke regel meer 10 cts. Boekhandelaars-advertentiën 3/2 maal. Advertentiën en bestellingen gelieve men op werkdagen v r a c h t v r i j te adresseren aan den Drukker G. PH. ZALSMAN te Kampen; Kerk- en Schoolnieuws, benevens in te zenden Stukken en ter recensie bestemde werken aan DE REDAKTIE TE KAMPEN.

Kerkelijke en Gemeentelijke Berichten, enz.

BERICHT.

De kerkeraad van Assen, in dezen gemachtigd door de Prov. Synode van Drenthe, gehouden 23 en 24 Mei jl., brengt ter algemeene kennis: dat de Algemeene Synode onzer kerk, bij besluit der Prov. Synode van Drenthe, dit jaar vergaderen zal, zoo de Heere wil, te Assen, en — met een kleine, doch voor de hospitaliteit gewichtige afwijking van de bekende bepaling desbetreffende, — wordt bijeengeroepen tegen Dinsdag 14 Augustus; dat tot het op tijd in orde brengen van het agenda, de lastbrieven met instructiën etc. zoo spoedig mogelijk ingewacht worden bij den Prov. Corresp., Ds. Moolhuizen te Beilen; dat voor Logies c. a. in de huisgezinnen der gemeente zooveel doenlijk zal gezorgd worden, met name voor de leden der Synode, en aanvragen daartoe worden ingewacht bij den pastor loci, Ds. van der Munnik, die tevens bereid is, nader gevraagde inlichtingen te geven. Met de bede, dat de Heere ons in alles leide door zijnen H. Geest, en zijne hooge goedkeuring al ons werk, en vooral dat der komende Synode, moge bekronen,

Namens den Kerkeraad voormoed.
J. D. v. d. MUNNIK,
Praeses.
J. van DALEN, Scriba.
Assen, 28 Mei 1888.

Ondergeteekende verzoekt Heeren Provinciale Correspondenten, hem de stukken ter plaatsing op de Agenda voor de e.k. Synode, zoo spoedig mogelijk te doen toekomen.

J. MOOLHUIZEN,
Provinciale Correspondent van Drenthe.
Beilen, 29 Mei 1888.

Christelijke Gereformeerde Zending onder Israël.

Op Woensdag 6 Juni zal er, zoo de Heere wil en wij leven, een Bidstond gehouden worden in de Chr. Geref. Kerk te BAARN, waarin Ds. van Andel zal voorgaan; ten einde voor Israël te bidden en over Israël te spreken.

Deze godsdienstoefening, waartoe alle belangstellenden vriendelijk worden uitgenoodigd, zal 's avonds half acht een aanvang nemen; terwijl de Commissie wenschte te vergaderen den volgenden morgen 9 uur.

Moge de werking des Heiligen Geestes en bij den bidstond en bij den verdere arbeid in ruime mate openbaar worden!

E. KROPVELD, Secr.-Penningm.
Alblasserdam.

Broeders, die geen afgevaardigden zijn en toch de a. s. Prov. Verg. op 12 en 13 Juni te Leiden wenschen bij te wonen, en logies begeeren, worden verzocht zich vóór den 10 Mei aan te melden bij broeder K. de Geus, Hooigracht te Leiden.

Beschouwingen.

AAN EEN VRIEND TE JERUZALEM.
Waarde Vriend!

Tot de droevige verschijnselen van onzen tijd die ook in ons Vader-

De Prov. Synode van Drente, vergaderd den 23en en 24en Mei 1888 te Hoogeveen, benoemde als Curator der Theol. School, in plaats van Ds. Ph. W. H. Eskes, die wegens overwegende redenen ontslag van deze betrekking verzocht, Ds. J. Groenewegen en als Sec.: Ds. J. v. Anken.
Namens de Synode bgn.,
C. J. WESSELS, scriba.

GORINCHEM, 27 Mei 1888. Hedenmorgen na de Godsdienstoefening maakte onze Leeraar P. Biessterveld de gemeente bekend, eene roeping te hebben ontvangen van de gemeente te Baara.
Dat wij weer spoedig van hem mogen hooren: ik blijf bij u, is de wensch van Kerkeraad en gemeente.
J. SNOEK, Scriba.

GRONINGEN, 27 Mei. In de avondgodsdienst-oefening van heden nam Da. Brummelkamp afscheid van de gemeente, met een toespraak naar aanleiding van Ps. 84:6a. Een groote schare was opgekomen om getuige te zijn van deze plechtigheid, aan het einde waarvan de gemeente den leeraar staande Ps. 134:3 toezong. Des morgens was de verblijdende tijding medegedeeld, dat Ds. van der Munnik te Assen het beroep naar deze gemeente heeft aangenomen.
Namens den Kerkeraad,
A. JONKHOFF, Scriba.

MINNERTSGA, 28 Mei '88. Gister bij het eindigen der morgengodsdienst, maakte onze gemeente en zeer geliefde Leeraar Ds. W. Fokkens aan de gemeente bekend, dat hij een roeping had ontvangen van de gemeente te Harlingen.
Dat deze roeping moge strekken tot meerdere versterking van de banden der liefde die reeds gelegd zijn tusschen Leeraar en gemeente.
De Heere verblide ons door zijne daden, is de wensch en bede van kerkeraad en gemeente.
Namens deszelfs,
D. T. WIJERSMA, Scriba.

HAULERWIJK, 28 Mei 1888. De dag van gisteren was voor ons een ware feestdag.
Onze van Edam tot ons overgekomen leeraar, Ds. J. Fokkinga, werd in het morgenur bevestigd door Ds. H. Dijkstra, predikant te Duurswoude, naar aanleiding van Joh. 21:19 het laatste gedeelte, alleen deze woorden: volg mij.
Onze waarde leeraar aanvaardde des namiddags zijn dienstwerk onder ons met een woord uit Joh. 1:43a: En hij leidde hem tot Jezus. Geve de Heere ons nu een dankbaar en biddend harte. Zegene Hij zijn woord en de prediking van hetzelfde door zijnen dienaar, tot eer van zijnen naam en tot uitbreiding van zijn koninkrijk.
Dank zij den leeraars die ons in den tijd van vacantie hebben bijgestaan, maar bovenal brengen wij ooren dank aan den bevestigde Ds. H. Dijkstra, die ons zoo menigmaal heeft bijgestaan met prediking en zich moeielijke reizen getroost heeft — en ook de gemeente te Duurswoude die haren leeraar zoo welwillend heeft afgestaan.
Namens den Kerkeraad,
E. v. d. WAL, Scriba.

HAARLEMMERMEER o. z., 28 Mei 1888. Gisteren was het voor onze gemeente een dag van blijdschap, dewijl onze lang begeerde leeraar in zijn dienstwerk alhier werd ingeleid door onze geachten Consul Ds. Kaptijn van Amstelven, naar aanleiding van 1 Thess. 5:12 en 13.
Onze nieuwe leeraar Ds. G. A. Gezelle Meerburg verhoord zich aan onze gemeente, predikende over 2 Cor. 4:7.
Binde de Heere leeraar en gemeente al meer en meer door den band der liefde te zamen, en wone Hij onder ons met Zijnen onmisbaren zegen.
Namens den Kerkeraad,
A. COLIJN

GARRELSWEER, 28 Mei '88. Onze geliefde Leeraar Ds. K. Kuiper heeft eene roeping ontvangen van de gemeente te Bierum. Ons aller wensch en bede is, dat hij bij ons blijve.
Namens den Kerkeraad,
R. POELMAN, Ser.

RODEN, den 28 Mei '88. Na bijna 3½ jaar onder ons gezegend werkzaam te zijn geweest, nam onze gel. leeraar Ds. A. Dekkers, naar aanleiding van Fil. 1:27a, vermanend, zegend en biddend afscheid van de gemeente. Wordt het hem toegezongen vers Ps. 134 bewaard en de beden voor de gem. opgezonden verhoord, dan kunnen we ons verblijden in Gods daden.
Namens den Kerkeraad,
J. AUKEMA Jr., Scriba.

Ontvangen voor de Theol. School.

Door E. S. te L. van Jd. B. te W	f 10,—
Van de Gem. te Harderwijk	6,32
Putten	9,06
Amersfoort	12,41
Bunschoten	40,26
Doorn	4,60
Scherpenzeel	3,17
Gouda	12,06
Rotterdam	88,32
Schoonhoven	10,85
Hoogvliet	5,43
Schiedam	40,12
Bergum	5,65
Drachten	10,20
Drogeham	5,50
Ondegga	5,18
Rottevalle	5,91
Sarhuisterven	5,40
Ureterp	3,10
Veenwoudsterwal	4,98
Westergeest	3,40
Boxum	17,06
Leenwarden	24,—
Hallum	13,90
Marrum	11,25
Britsum	9,40
Stiens	3,50
Hijum	3,50
Oenkerk	9,65
Sauwoude	10,—
Wirdum	10,17
Leiden (Hooigracht)	45,—

J. NEDERHOED.
Middelstum, 22 Mei 1888.

Ontvangen voor de Uitbreiding der Theol. School de volgende jaarlijkse bijdragen.

Classis Heerenveen.
Class. collect. corresp. Ds. A. W. Nijenhuis te Mildam.

G. T. Woudstra	f 2,50
P. J. Heida	2,—
Wed. J. H. Hielkema	1,—
Wed. J. Heidsma	1,—

Ouderschoot.

W. Bultsma	2,—
K. T. de Jong	1,—
Chr. Jongelvereen.	6,—
Wed. W. A. Nijenhuis	2,—
Andries W. Nijenhuis	2,—
J. M. Tromp	0,50

J. NEDERHOED, Alg. Thes.
Middelstum, 28 Mei 1888.

Ontvangen voor de Zending.

De P. C. v. d. Gem. te Dinteloord	f 18,15
" Sleewijk	10,91
" Wildervank	40,70
" Onstwedde	12,30
" Theezinge	42,—
" Badlo	35,28
" Oude Pekela	24,18
" Marum	14,—
" Wanswerd	15,—
" Drogeham	7,—
" Bergum	10,07
" Donkerbroek	9,47
" Meppel	68,79
" Appelscha	5,21
" Dwingelo	19,40
" Nijveen	9,20
" Roden	6,15
" Westerbork	5,13
" Sleen	5,40
" Nieuw-Amsterdam	7,94
" Nijverdall	21,42
" Heerde	12,17
" Oud Loosdrecht	15,20
" Haarlem Kl. H. Land	14,05
" Broek op Langendijk	18,45
" Anna Poulowna Polder	2,37
" Oosterend (Texel)	14,08
" Hoek van Holland	11,32
" Noordeloos	10,25
" Heerjansdam	19,12
" Maasland	13,17
" 's Gravesande	14,—
" Schoonhoven	19,50
" Numansdorp	5,70
" Zuid-Beijerland	11,50
" Neuzen	49,30
" Zaamslag	34,65
" Wolphaartsdijk	22,05
" Baarland	9,47
" Bruinisse	16,—

De P. C. v. d. Gem. te Goes

Rotterdam en het Evangelisatie lokaal Schooneberg	f 159,40
Vlaardingen Kamperland	60,91
Zierikzee St. Doomsstr.	6,—
Axel	37,24
Vrijhoeven Capelle	32,12
's Gravenmoer	8,75
Andel	8,21
Uithuizen	7,81
Middelstum	64,15
" nagekomen gift	47,58
Ulrum	11,06
Pieterburen	27,12
waarbij f 1,— nagek. gift	26,89
Haren	13,61
Sauwert	11,42
Mildam	20,—
Kollum	12,01
Sauwoude	11,50
Oldaboorn	4,51
Vries	10,—
Koovorden	13,—
Onnen	29,08
Arnhem	45,40
Westbroek	15,65
De Lier	20,13
Katendrecht	25,—
Spijkenisse	10,85
Nijmegen	9,—
Winsum	26,—
Smilde	22,—
Steenwijk	18,62
Schoondijke	21,77

Door J. J. v. Bortel, uit de Catechisatie-bus te Schoondijke

Door idem in de Zondagsschoolbus aldaar verz. door Mej. J. C. v. Bortel	4,50
Door J. Flier, P. C. van de Zondagscholen te Leerdam, Oosterwijk en Akooy	6,58
Door Ds. Scholten, de coll. op het jaarf. der Jongelvereen. te Zuidhorna	3,36
De P. C. v. d. Gem. te Zuidhorna	16,35
" Kockengen	22,—
Door Ds. Dee, van de Chr. Jongelvereen. te Kockengen	8,—
Door Ds. Bosch, van de Chr. Jongelvereen. te Andijk	5,—
De P. C. v. d. Gem. te Alblasserdam benevens een paar gouden oorbelletjes, een paar zilveren dito en een zilveren doekspeld in de P. C. aldaar gevonden. Bij de zilveren voorwerpen was het volgende bijchrift:	19,20

„Voor de Zending onder de heidenen zoo openen wij oor en hart.
Moge de Heere zijn zegeningen schenken; dat Hij hierdoor oor en hart moge openen.”

De P. C. v. d. Gem. te Heinkenszand	4,82
" Doersborgh	4,61
" Tiel	5,69
" Wezep	15,50

Door Ds. Tibben, een god. der coll. op het jaarf. der Jongelvereen. te Wezep

Door Ds. Bos te Bedum, spaarcentjes	3,—
De P. C. v. d. Gem. te Bedum	82,20
" Alphen	67,47

Door L. Treck, van de Zondagsschool te Alphen

Door Hk. Dekker, uit de busjes der collettanten te Zaandam	5,11
Door J. Goris, de coll. in een Zend. bidstond te Houwerzijl	33,—
Door idem, van de schoolkinderen van den onderw. H. Nieboer aldaar	5,—
Door Ds. v. Andel te Leeuwarden, van de Mannenvereen. te Ripperkerk	2,—
Door idem, van Mej. Gezina V. te Oenkerk	3,—
Door idem, op 27 Mei gev. in het kerkzakje te Oenkerk, een dankoffer voor verhooring des gebeds	3,—
Door J. Voogt Jzn., van de 2 centsvereen. te Hoogvliet	5,—
Van N. N. te Zwolle	12,—
Door Ds. Meijering, een dankoffer gev. in het kerkzakje te 't Zandt	10,—
Door Ds. Oeffring, verzameld op bidstonden voor de Zend. te Dedemsvaart	2,50
De P. C. v. d. Gem. te Dedemsvaart	26,38
" Emmen waar- onder f 1,20 van het Zondags-schoolfeest	23,62
" Ondegga	28,—
" Blija	10,51
" Veenwoudsterwal	12,50
" Uithuizen, na-	7,63

gek. in 't kerkzakje

De P. C. v. d. Gem. te Vlaardingen, nagek. gift van eene weduwe	f 5,—
" Vlaardingen, nagek. van N. N.	—,50
" Dordrecht Lindengracht	—,50
" Middelburg, St. Pieterstr.	28,—
" Nieuwedorp	49,34
" Sliedrecht	20,—
" Baambrugge	37,30
" Breukelen	8,50
Door Ds. De Geus te Medemblik, uit het busje van L. en N. te Hoorn	7,40
Door idem, uit het busje van H. Tober te Hoorn	2,—
De P. C. v. d. Gem. te Andijk	3,—
" Enkhuizen	36,—
" Hoorn	38,27
" Medemblik	6,—
" Opperdoes	14,96
" Opperdoes	13,15

In het voorgaande nr. staat: Door Ds. Doner wat volgt; lees: Door Ds. Donner wat volgt.
N.B. Nogmaals wordt om spoedige toezending der collecten verzocht.
B. J. C. G. DE MOES,
Penningm.

Zending onder Israël.

Door Ds. Dee van de Chr. Jongelingsv. te Kockengen	f 5,25
Door J. Goris te Houwerzijl: van den Zendingsbidstond	10,85
Door J. J. van Bortel, namens den Kerkeraad te Schoondijke: Uit de Catechisatiebus	5,—
Uit de Zondagsschoolbus, verzameld door Mej. J. C. van Bortel	3,50
Van N. N. te H.: eene Pinkstergave	4,50
Ziet, welk een liefde ons volk toeh voor Israël openbaart! terwijl de offers voor de Heidenen worden gevraagd en gebracht, legt men tegelijk ook iets voor de beminden om der vaderen wil op het altaar. Blijkt het niet hoe langer hoe meer, dat in het hooge Noorden en in het diepe Zuiden, zoowel als in het midden des lands bij klein en groot, de belangstelling in Israëls heil merkbaar toeneemt? Gode ook daarvoor de ere.	10,—

E. KROPVELD, Secr.-pnngm.
Alblasserdam.

Kas voor Emer. Pred. Pred. Wed. en Weezen.

Klassis Walcheren.	f 7,30
Gem. te Domburg	15,—
Klassis Bergen-op-Zoom.	15,—
Ierscke	7,92
Klassis Zierikzee.	1,50
Postmerk Wierden van J. H. G.	1,50

Het Bestuur,
J. J. KUIJPER, Pr.
C. S. BOSS, Secr.
L. HOEKES, penm.

Kas E. b. p. in Gelderland.

Ontvangen van de Gemeenten:	f 15,—
Aalten	20,—
Geesteren	7,03
Barchem	24,30
Arnhem	40,—
Varseveld	5,42
Twello a/d Teuge	15,—

H. M. v. d. VEGT,
29 Mei 1888.
penm.

Inwendige Zending in Noord-Brabant.

Ontfangen:	f 2,13
Door Joh. Oldenbroek van de Meisjesver.	1,23
„Kom tot Jezus” te Kampen 1/2 coll. op Pinksteren	1,30
Recht dankbaar voor deze gave, bevelen we de zaak onzer Zending in veler liefde en gebed aan.	1,30
Namens de Comm.,	1,30
Js. VAN DER LINDEN.	1,30

Het Prov. Chr. Ger. Weeshuis te Middelhamnis.

Onder dankbetuiging vermelden wij de volgende ontvangsten:	f 11,77
De collecten van de gemeenten te	11,77
Hoek van Holland	14,23
's Gravesande	11,30
Naaldwijk	1,—
alsmede van den Heer J. A. te Delfshaven	1,—
De Directeur v/h. Weeshuis,	1,—
H. SCHOONEJONGEN, Jacobz.	1,—

land zich telkens herhalen, behooren de werkstakingen. Ik meen niet die op geestelijk gebied, tengevolge waarvan de een of andere domineé tot een anderen staat des levens overgaat, of van een ouderling of diaken die wegloupt omdat een of ander kerkeraadsbesluit

hem niet bevalt, maar het staken van den arbeid door werklieden, met het doel om daardoor hooger loon of gunstiger levensomstandigheden te verkrijgen. Over het recht daartoe zijn de deskundigen het ook al niet eens. En dat

zal niemand verwonderen, die iets weet van den toestand der arbeiders, inzonderheid op fabrieken. Zoo als ge weet heeft onze Regeering eens eene Commissie van onderzoek benoemd. De arbeid van deze Commissie heeft dingen aan het licht gebracht die een oog-

blik de menschen verwonderd deden optzien, doch of de toestanden er door verbeterd zijn is niet bekend. Vooral de werkstaking te Almelo heeft veler aandacht getrokken. Zelfs Patrimonium koos partij voor de werkstakers en wakte zijn leden op om geldelijken onderstand

te bieden aan die werklieden, die niet van de hulp der Socialisten gediend wilden zijn. De Regeering kan niet anders dan krachtig optreden om de openbare orde en rust te handhaven en het eigendom der geld en goed bezittende burgers te beschermen. Zij zou haar plicht verzuimen, zoo zij het naliet. Maar dat met het handhaven of herstellen der openbare orde de kwestie niet opgelost is, begrijpt ieder.

Die werkstakingen kunnen we beschouwen als voorpostengevechten in den strijd tusschen arbeid en kapitaal. Door de revolutie der vorige eeuw heeft de goeude en verstandelijk ontwikkelde burgerstand de overmacht gekregen over het leven. De verbazende vooruitgang in de kennis der natuur en de vindingrijkheid op het gebied der werktuigkunde heeft eene geheele omwenteling in het maatschappelijk leven en in de verhouding van den eenen mensch tegenover den anderen mensch teweeggebracht. Doch daar de mensch na de revolutie, in zijn wezen en in zijn hart, dezelfde bleef, d. i. een zelfzuchtig wezen, en zelfs de maatschappij tot nut van 't algemeen geen andere menschen heeft kunnen maken, behooft het ons niet te verwonderen, dat het overwicht der rijke burgerklasse op den duur nog ellendiger zal blijken voor de geheele maatschappij dan dat van den adel in vroeger eeuwen.

Voor al baart het zorg, dat juist deze stand het brutaalst is tegen over den geopenbaarden godsdienst. Noch God noch meester, dat is de diepste gedachte der revolutie door dezen stand op geringe uitzondering na, gehuldigd. Hij oefent den grootsten invloed uit op de Regeering, op het onderwijs en de volksontwikkeling, op het maatschappelijk welzijn, op kunst en wetenschap, in het kort op 't gansche leven. Zoo ontstond de zeer diepe kloof tusschen rijken en armen, beschaafden en niet beschaafden, werklieden en werkgevers, kapitaal en arbeid, een denkend en een niet denkend deel der natie, en bleek de leus: vrijheid, gelijkheid en broederschap een leven verwoestende leugen te zijn.

Toen onlangs in onze Tweede Kamer de werkstakingen in de venen besproken werden, kregen we niets anders te hooren dan het oude deuntje in drie coupletten:

10. De autoriteiten, civiele en militaire, hebben, op voortreffelijke wijze, zich van hun plicht gekweten.
20. De werkgevers zijn tirannen en verdienen onbetamelijk veel geld.
30. Het is der arbeiders eigen schuld, dat zij zoo arm zijn.

Dat niemand hier iets wijzer door wordt, kunt ge licht begrijpen.

De heeren weten van het innerlijke der toestanden meestal zeer weinig. Een enkele hunner erkent dit, maar de meesten hebben geen moed genoeg dit in te zien en te belijden. Zelfs Domela Nieuwenhuis weet 't meeste van hooren zeggen en uit de boeken. Zelfs in een dertig gezin opgevoed, kan hij niet voelen als een arbeider of ambachtsman. Vandaar dat doorslaan, die phrasologie en al die eigenaardigheden, waardoor deze volksman zich berucht heeft gemaakt.

Zoo zien wij, dat de zaden van kennis en beschaving langzamerhand vruchten gaan dragen onder het volk. De positie van den waren Christen wordt dan ook gaandeweg moeilijker in de tegenwoordige maatschappij. Wat moet een Christen-werkman doen, die door overmacht wordt gedwongen tot werkstaking en wat daarmede in verband staat? Onderwerping, ook aan den harden en onrechtvaardigen meester, onrecht lijden, en zijn schat in den hemel hebben, de Christen-werkman weet dat dit zijne roeping en zijn voorrecht is. Maar de omstandigheden, de macht der denkbeelden, het gemeenschapsleven en veel wat daarmede in verband staat, maken het hem schier onmogelijk altijd en overal naar die roeping te handelen en te wandelen. Waarlijk, wij beleven ook in dit opzicht een zwaren tijd.

Het wordt in onze hedendaagsche maatschappij gezien, dat wie God verlaat smart op smart heeft te vreezen. De worsteling van het Christendom om het gezag (in Roomschen vorm de wereldlijke macht van den paus; in Calvinistischen vorm het publieke recht der belijdenis; in Lutherschen en Erastiaanschen vorm de bescherming der kerk door den staat) houdt op 't oogenblik nog veel kwaad terug. Atheïsten, Pantheïsten, Communisten en Socialisten, heel het Moderne heidendom, ziet nog een erbidwekkende macht tegenover zich. Het zal aan de hoogeschoolen, in de Parlementen, in de letterkunde, in het maatschappelijk leven nog een zeer zwaren strijd te strijden hebben, eer het een onbeperkte macht over het leven kan oefenen. En dan nog zal het overblijfsel der Christenen voor dit Moderne heidendom evenmin buigen als het oorspronkelijke Christendom dit gedaan heeft voor het Oude heidendom.

Over kerkelijke aangelegenheden behoef ik u thans niet te schrijven. Nieuw licht kan ik niet verschaffen. Eenerzijds wordt het afscheidingsbeginsel sterk naar voren gedrongen, anderzijds blijft het »ellendige» statuut van 69 de aandacht boeien. Dat dit een en ander de beste voorbereiding tot vereeniging is, zou ik niet durven beweren. Doch wie weet welke verrassingen ons bereid zijn!

Alles herinnert ons intusschen, met grooten ernst, aan het woord des Heeren: zie Ik kom haastiglijk en aan dat andere woord: zijt dan nuchteren en waakt!

t. t.
GISPEN.

Leer en Kerkregering.

Vragen en bezwaren.

III.

De tweede vraag is:

Zijn de vaders der Afscheiding wel ooit op de gedachte gekomen om ter plaats waar de geloovigen naar het ambt der geloovigen handelen, die geloovigen een kerkeraad te doen verkiezen niet alleen over zich, maar over allen, die de genootschapskerk uitmaken? Of is die gedachte waar ze opeens tegengestaan?

Daar het onmogelijk is iemands gedachten te lezen, weet ik niet wat in de gedachte der vaders der Afscheiding is gekomen. Dat ze er nooit van gesproken hebben is bekend.

En wat mijn vader betreft, weet ik zeker dat die gedachte hem geheel vreemd was.

Maandag den 13den October '34 roept hij den kerkeraad bijeen en deelt hem mee dat hij zich heeft afgescheiden van de Ned. Hervormde kerk. De kerkeraad keurt dit goed en vereenigt zich hierin met hem. Den volgenden avond wordt de gemeente opgeroepen. Aan allen wordt gelegenheid gegeven om zich te verklaren of zij in dezen met den leeraar en kerkeraad meegaan, dan of zij bij de Hervormde kerk willen blijven. Men dacht er niet aan dat in eene daad van zoo groot belang en van persoonlijke overtuiging en keuze de een kan handelen voor den andere. En evenmin dat een leeraar en kerkeraad dit konden doen voor de gemeente.

Wat mij betreft ik eerbiedig den kerkeraad, maar indien de kerkeraad te Kampen morgen besluit de gemeente te herreenigen met de Hervormde kerk, dan bedank ik er voor, al is het ook dat zij er bijvoegt: Met geen enkelen draad of vezeltje verbind ik u hierdoor aan de Hervormde kerkerbesturen of het genootschap.

Ik wil geen stemgerechtigd lid worden van de plaatselijke Hervormde gemeente. Ben ik stemgerechtigd lid, dan ben ik lid. Mijn onderscheidingsvermogen reikt niet zover om te kunnen zien dat ik geen lid ben en het toch ben. Ik moet dit overlaten aan mannen wier onderscheidingsvermogen grooter is dan het mijne. Doch ik vertrouw dat de eerlijke lui mij zullen toestemmen als ik beweer dat ik niet terzelfder ure lid kan wezen van eene genootschap, vereeniging of kerk, en het niet kan wezen. Wat ik ben, ben ik of ik ben het niet. 't Is haast al te eenvoudig om het op 't papier te zetten. En toch noodzaken de doleerenden ons het te doen. Zij zijn wat zij niet zijn en zij zijn niet wat zij worden. Zij zijn leden der Hervormde gemeente. Die gemeente is onderworpen aan de besturen en vereenigd met het genootschap. Dit nu zijn zij niet, zoo zij zeggen.

En wat zij worden zijn ze ook niet. Dewijl zij in eigen kring doopen en leden aannemen, worden zij buiten en tegenover de Hervormde kerk iets anders. Noem dit: eene vereeniging, een secte, een genootschap of eene kerk, de naam is onverschillig, maar zij worden eene niet hervormde gemeente of kerk.

Het ambt der geloovigen, zooals het omschreven wordt in art. 29 is: »zich afscheiden van degenen, die niet van de kerk zijn,» en met geen enkel woord wordt er van gesproken dat dit ambt meebrengt een anderen kerkeraad te stellen over hen die niet van de kerk zijn.

De bezwaren in de derde vraag tegen de practijk der doleerenden ingebracht, acht ik dan ook geheel gegrond. Zij zijn deze:

Wat dunkt u van de volgende bezwaren tegen de practijk der doleerenden en de nieuwgekorene kerkeraden met zulk eene pretentie te laten optreden?

a. Davids optreden volgens 2 Sam. 2. De oudsten van Juda (zoo lezen we) zalden David tot Koning over het huis Juda. Aan de inwoners van Jabes in Gilead boodschapte David: die van het huis van Juda hebben mij tot Koning over zich gezald. De andere stammen zalden eerst 7 1/2 jaar later David tot Koning ook over zich, maar zij namen ten slotte het juk Godes vrijwillig op zich.

Hoewel David rechtens Koning moest zijn over alle stammen (immers daartoe reeds lang te voren door Samuel gezald) — toch trad David niet op met die pretentie, en drongen die van Juda het juk des Heeren (n.l. het theotatisch ambt)

aan niemand tegen wil en dank op. Die de bereidwilligheid des harten hadden zalden David tot Koning over zich; de wederspanningen deden later hetzelfde vrijwillig.

b. De houding van de eerste Christelijke kerkeraden omtrent de leden der Synagoge en hare Oversten.

De Apostel Paulus vergaderde geloovigen te Antiochië, Iconium enz. en liet over hen opzieners verkiezen. Deze opzieners traden met geene andere pretentie op dan deze: Opzieners te zijn van de gemeente dergenen die in Christus geloofden, hetzij Jood, hetzij Griek. Hoewel de Joden als het oude volk van God, rechtens het juk van Christus moeten onderworpen zijn, en de oversten der Synagoge rechtens hun ambt verbeurd hadden — toch werd hun in geenen deele tegen wil en dank het juk van Christus opgedrongen.

c. Wat de Ned. Ger. Belydenis van het ambt der opzieners en van het ambt der geloovigen zegt.

Er staat in Art. 29 wel dat 't ambt der geloovigen is zich van de valsche kerk af te scheiden enz., maar ik lees nergens dat onze Belydenis wil, dat de Gereformeerde kerkeraad zich opwerpen zou als kerkeraad ook der valsche kerk.

En dat doen toch feitelijk de dol. kerkeraden, indien n.l. de Herv. kerk de kerkeraden van valsche kerk draagt, zooals van onze zijde sedert 1834 altijd beweerd is.

Het is natuurlijk onze roeping om zooveel als maar mogelijk is, uit de omarming der valsche kerk te verlossen, maar als kerkeraad der ware kerk zich ook kerkeraad te verklaren over de valsche kerk — kan ik onmogelijk met onze Belydenis overeenbrengen.

Ik begrijp de pretentie alleen indien of de onderscheiding der Belydenis van ware en valsche kerk onjuist en veronderd is; of de valsche kerk geene valsche kerk meer geacht wordt en verkeerdlijk door onze vaders aldoo genoemd is.

Ik zou meer bezwaren kunnen noemen, maar de genoemde zijn voorhands genoeg.

Misschien kan u de bezwaren wegnemen, hetgeen mij verblijden zou.

Want indien hetgeen de doleerenden doen werkelijk den toets van Gods Woord en de Belydenis kan doorstaan, zou ik willen doen gelijk zij.

't Was mij van 't begin der doleantie af niet mogelijk te begrijpen dat het ambt der geloovigen, in Art. 29 zoo duidelijk omschreven, mee kan brengen tegenover een gereformeerde kerkeraad een anderen kerkeraad te stellen. En wil de doleerende kerkeraad zich de kerkeraad der Hervormden achten te zijn, hij is het dan ook van ons en van de roomschen. Hij is dan de kerkeraad van al de gedoopten.

Voor de studeerkamer en op het papier kan deze theorie nog al aardig zijn, doch in de practijk lijdt zij schipbreuk op den feitelijken toestand.

Consequenter echter is het al nu die kerkeraad, die zich de wettige kerkeraad acht van al de gedoopten, tot de gedoopte gereformeerden die zich van de Hervormde kerk afscheiden zegt: Gij moet u met ons herreenigen.

DE COCK.

Buitenlandsche Kerken.

Hoewel het artikel van de Hope, dat zij in haar Nr. van 29 Febr. op onze gelukwensching van 16 Dec. 1887 met hare meederjarigheid, schreef, niet vrij is van gemelijkheid en onbroederlijke vooronderstellingen, het is toch te groot, drie kolommen, om er nog niet eenmaal onze aandacht aan te wijden. Die geheele bewijsvoering en zelfverdediging van de Hope tegen ons beweren, dat zij ons meer dan vroeger voorbijgaat, — bewijst, dat wij hare verhouding tot onze kerk niet verkeerd opvatten. Zij kan het maar niet vergeten, dat onze Synode zóó vrijmoedig en plichtmatig tegenover haar handelde in 1882 en 1885. Bovendien is er indertijd een opzettelijk besluit openbaar gemaakt, vanwege redactie en direktoren van de Hope, om de Vrijmetselarij te laten rusten. Dat hier de schoen wringt bij de Hope, bewijzen de volgende aanhalingen uit het lange artikel.

»De Bazuin klaagt over ons »stilzwijgen» — wat betreft de handelwijze harer kerk, toen die ons in 1882 of 1885 als het ware tot bastaarden maakte, en ongenood en onbevoegd zich tot een scheidsrechter aanstelde in eene zaak, waarin men haar ten onzent niet had ingeroepen, waarvan zij geen alzijdige kennis droeg, waarover zij geen jurisdictie had, — en waar zij onze Kerk, als een beschuldigde — zonder waarschuwing — en in hare afwezigheid — in hare teederste rechten aantaste en veroordeelde. Men moge daar over een zoodanige handelwijze licht denken, en zich wenen, dat het grootendeels een quaestie van »vrijmoedigheid» is, — ten onzent druischt zoo iets tegen elk begrip van recht of billijkheid in.

»Heeft zuster Bazuin, of hare Kerk, ooit sedert die aangematigde oordeelsvelling van hare Synode wel eens recht nagedacht, wat het inhad, hen, van éenzelfde »geloofs- en stamverwantschap», zoo ten eenemale door een »synodale bul» buiten den kring eener voormalige broederlijke, Christelijke en Kerkelijke erkenning te zetten?

»Of is dit verwijzen op het »vrijmoedige» van die handelwijze de eerste opwelling of openbaarwording ten eerste eener wroeging over een gepleegd onrecht, en een veroordeeling die »vrijmoedigheid», die onder zulke omstandigheden een misdrijf [misgreep] is?...

»En wat nu verder betreft de poging, om in het gezicht der feiten en der geschiedenis de verantwoordelijkheid der thans bestaande verwijdering en »spanning» toe te schrijven aan een »stilzwijgen» ten onzent — tegen het onbillijke dezer aanwijving

zullen we ons niet licht verder verantwoord.

»De wensch der Bazuin, dat DE HOPE wat meer op het voetspoor van vroeger kome en niet langer zoo stilzwijgend zich gedrage over hetgeen haar en hare Kerk betreft — indien deze wensch een eerlijke is — zal de drang tot derzelver vervulling zich bij haar en hare Kerk ook spoedig feitelijk ontwikkelen, beide in eene eerlijke voorstelling der gegevens, en eene herstelling der voormalige houding, in overeenkomst met den door de Synode der GEREFORMEERDE KERK officieel uitgedrukten wensch. — Zie de Verhandelingen van 1883.

»Steeds bewust van onze onschuld en protesteerende tegen de aantijging van een »stilzwijgen» omtrent de Christ. Geref. Kerk in Nederland, verklaren ook wij uit het harte: o, zoo gaarne zagen we en gevoelden we als broeders, als gemeenten, en als Gereformeerde Kerk, die voormalige betrekking hersteld, welke ons als »geloofs- en stamgenooten» bond, en welke verbruiking niet aan eenigen willekeur of »vrijmoedigheid» ten onzent te wijten ligt!.

Hierop hebben wij niets anders te antwoorden, voor veel hebben we geen plaats, de redactie duidt dit niet euvel, — dan dit.

Onze Synode heeft in 1882 en 1885 niet anders kunnen handelen. De Hope verwijst naar den brief van Dr. van Cleef met de notulen der »Reformed Church» van de Synode van 1882 toegezonden — maar hoe zou onze Synode anders hebben mogen handelen tegenover een kerk die door haar »Stated Clerk» uitsprekt — zonder dit schrijven oot verloochend te hebben — als dit volgende.

»Wij hopen, dat onze broeders die zich bezwaard gevoelen bedenken zullen, dat Vrijmetselarij in Amerika iets zeer verschillends is van Vrijmetselarij in Europa!» en dat menigen van onze beste en meest orthodoxe predikanten en kerkleden Vrijmetselaars zijn!

»Wat God gereinigd heeft, zult gij niet gemeen maken.» Daar Vrijmetselaars hun ambt of beroep versieren door een godzalig leven, als andere Christenen doen, kunnen wij het niet als Synode op ons nemen, te zeggen, dat aan zulke personen verboden wordt, in onze Gereformeerde kerk te komen. Gelieve hierbij op te merken, dat de Synode door hare laatste daad de geheele zaak overgelaten heeft aan de verschillende kerkeraden op wie alleen, onder onze Constitutie, de verantwoordelijkheid rust, en aan wie de macht behoort om hen, die vragen tot de gemeenschap der kerk te worden toegelaten, te ontvangen of af te wijzen!...

Orthodoxie en Godzaligheid is dus volgens dit schrijven zeer goed vereenigbaar met de Vrijmetselarij, die de wereld veel meer ten verdere voert, dan wij met de stukken kunnen bewijzen, omdat het werken der duisternis zijn.

Onze Synode heeft niet anders mogen handelen. Doch wat heeft het besluit van 1885 anders gedaan, dan zich plaatsen op het kerkerrechtelijk standpunt, als in dezen de Amerikaanse broeders doen? Onze Synode deed dit althans »tot tijd en wijle» d. i. op dat van Gemeente-initiatief of »autonomie» — Het besluit van 1885 luidt toch:

»De vergadering betreurende, dat de Synode der Reformed Church in N. Amerika op de zusterlijke vermaning door de Synode van Zwolle, inzake het dulden der Vrijmetselarij in haar midden, voor 3 jaren tot haar gericht, niet heeft geantwoord, acht zich geroepen dezelfde vermaning nogmaals te herhalen, en tevens aan de kerkeraden onzer gemeenten te adviseeren, hante naar Amerika vertrekende leden niet aan de gemeenten der Reformed Church te attesteren tot tijd en wijle, dat ze zich met besteltheid tegen den gruwel der Vrijmetselarij zal hebben gekeerd.»

C. M.

1) Moeten wij dan b. v. letten op een brochure als: *How to defeat Masonic Scoundrelism within the Court House. J. H. H. Woodford. Cincinnati. 1876.* »Hoe Vrijmetselaars-schurkerij in de rechtbank te verslaan». Of op: *Dertien redenen, waarom een Christen geen Vrijmetselaar mag zijn. Rev. R. Armstrong, Grand Rapids. 1879?*

Toezegging

van een beroep tot leeraar in eenige gemeente.

Zoo lezen wij in de latere jaren als van iets, dat geheel in den haak is.

Zoover mij bekend is, was van zoo iets in de Reglementen van het Herv. kerkgenootschap geen sprake.

Dat er in een gemeente, waar alles geordend is, nu van zoo iets sprake zou mogen zijn; en dit openlijk bekend gemaakt worden als iets legals, dat aan een eventuele beroeping vooraf kan gaan, of moet gaan; dat dit dan ook conscientie-bindend is, — wie ter wereld had vroeger van zoo iets gehoord? Ja, dat als tusschen vier oogen over iets dergelijks gesproken kan worden, maar dat het werkelijk naar al oud kerkelijk recht iets zijn zou, is, geloof ik, ook thans nog nergens beweerd.

In het geval, waarin de kerkeraad of de gemeente dan ook den voorgestelden persoon al of niet beroept, moet aan zoo iets voorafgaands niet gedacht worden. In een zaak, waar het iets partikulier zou voorhebben, laat het zich denken, b.v. dat men bang is, dat een ander ons een vlieg afvangen zal; laat het zich denken; maar bij 't beroepen van leeraren, hoe zou 't daaronder te pas kunnen komen?

Kunnen en vooral zeggen wij mogen? In de kerk van Christus vinde zulks dan ook geen plaats. Waar men wellicht zonder er bepaald over nagedacht te hebben er neiging toe mocht gevoelen, bedenken men zich biddend wel tienmaal, alvorens er op in te gaan.

De leeraar ook zou slechts moeten vragen,

of hij dat voor een wettig beroep zou mogen houden al of niet.

Toen ik proponent was in 't Hervormd kerkgenootschap, is mij zoo iets reeds overkomen. Dat het nog geen beroeping was plena forma, werd mij gezegd, betekende niets, en lag slechts aan — ja, waaraan?

Maar zoodra ik begreep, dat een ander niet klopte, schreef ik:

Van 't oogenblik af aan, waarop gij dezen zult hebben ontvangen, en het formeele mij met zal zijn geworden, reken ik mij geheel ontslagen, en ontsla ik mijnerzijds ook van onze voorloopige verbintenis.

De copie van dit mijn schrijven kwam mij verleden jaar nog weer onder de oogen. A. BRUMMELKAMP.

»Nu eensklaps liberaal»

zoo schreef Bilderdijk anno 1824 aan da Costa — »geprostitueerd» en men mag het tot het omnia jam fiunt quae fieri posse negabam» van Ovidius brengen. Dat is: »alles gebeurt, wat ik ontkende, te kunnen geschieden.»

In dienzelfden zin luidde het dezer dagen: dat de Anti-revolutionairen den Sociaal-Demokraat Domela N. in de Kamer zouden hebben gebracht.

»Een nieuwe vervolging schreef Bilderdijk (op iets soortgelijks) wordt mij bereid, en om die beter te doen klemmen, moet de weldenkende wereld even zoo tegen mij ingenomen worden als het booze gedeelte.» Ziedaar, voegt hij er bij, ziedaar de list des Duivels.»

A. B.

Het Mosterdzaad schrijft over een Circulaire van den Minister van Koloniën aldus.

Ken eerste verblijvende vrucht van het nieuwe Ministerie van de Zending in Nederlandsch-Indië.

Door ZEX. den Minister van Koloniën is dezer dagen onderstaand schrijven aan de verschillende Zendingsvereenigingen gericht:

Aan het Bestuur van de Christelijke Gereformeerde Zendingsvereeniging te Leiden. 's GRAVENHAGE, den 8 Mei 1888.

In een artikel, voorkomende in het te Singapore verschijnende blad »The Straits Times» van 6 Maart jl., onder den titel »Netherlands India. An appeal», wordt herinnerd aan een voor 10 jaren door Dr. SCHREITER, Secretaris van het Rijnse Zending Genootschap te Barmen, geleverd betoog van de wenschelijkheid eener aanzienlijke uitbreiding van het aantal zendingen in Nederlandsch-Indië, ten einde den toenemenden invloed van den Islam aldaar tegen te gaan, en aangetoond hoe groote behoefte er ook thans nog aan zoodanige uitbreiding bestaat.

Het komt mij voor dat dit artikel alleszins Uwe aandacht verdient, en ik veroorloof mij daarom U een afschrift daarvan hierbij aan te bieden.

Ik behoeft nauwelijks te zeggen, dat de Regeering het op hoogen prijs zou stellen, wanneer door de Nederlandsche Zendingsvereenigingen krachtig werd medegewerkt tot de uitbreiding van het aantal zendingen in Nederlandsch-Indië en tot tegengang van den toenemenden invloed van den Islam onder de heideneu in den Indischen Archipel.

De Minister van Koloniën, (w. g.) KEUCHENIUS.

Ons is gevraagd te wijzen op de uitgave der brochure van 42 bl.: »Een groot bedrieger en diens tegenstander (Johan Tetzl en Maarten Luther) door R. K. M. van Swin. Utrecht 1888. Het is slechts een historisch verhaal, zegt de schrijver; doch de uitgave is voor een liefdadig doel. Het pseudoniem is ontleend aan een ons bekende naam.

Toenadering op wederzijdsche standpunten.

In een hartelijk woordje over de vereeniging tusschen ons en de Doleerenden, dat tegen eenzijdigheid en lichtgeraaktheid van beide zijden waarschuwt, en ook uitdrukkingen als die van Ds. Boonstra vraakt, schrijft De Prot. Noordbranter onder meer:

»In onze oogen bestaan er niet slechts buiten de Nederduitsche Hervormde kerk Gereformeerden — dit te loochenen zou onzin zijn — maar zijn die Gereformeerden ook kerkelijk georganiseerd. Ook zij zijn, evenals de »Doleerenden» van thans, doleerend, en juist daarom hebben zij zich genoodzaakt gezien den naam van Christelijk(e) Gereformeerden aan te nemen en zich als kerkgenootschap te doen erkennen. Krachtens hun belijdenis behooren zij tot de Hervormde of Gereformeerde kerken, voor zooverre zij binnen Nederland wonen, tot de Nederduitsche Hervormde Kerk hunner inwoning.»

Toont de tegenspraak in deze periode nu niet, dat men op het standpunt der Doleantie, vooral wanneer men dit op ons wil toepassen, tot allerlei zelftegenspraak komt? Buiten en binnen de »Nederduitsche Hervormde Kerk» kan toch niet. Kerkelijk noch Staatsburgerlijk. Tot het oude behooren en toch iets nieuws zijn, kan ook niet te gelijk; tenzij, als in den geestelijken staat, het nieuwe, de reformatie voorga. Overgang is er tusschen oud en nieuw, maar waar is het puntje, het stipje? De bevolkingslijst der regeering zegt het ten slotte wel duidelijk, of gij het ook al niet wilt, dat ge iets nieuws, iets anders zijt. »Christ. Geref.», »Nederduitsch Herv. (Doleerend)» — hoewel dit misschien nog niet voorgekomen is — »Nederduitsch Herv.», zelfs als »zonder godsdienst!» zijt. —

De Doleerenden zijn het oude burgerlijk kerkrecht op het goed nog niet afgestorven. Dat kunnen, durven en willen zij nog niet, uit den aard der feiten en van eigen bestaan. Het zij zoo.

Wij Christ. Geref. zijn meestendeels vlak voor of onder het nieuwe staatsburgerlijk

kerkrecht geboren. En wij kunnen, mogen en willen niet anders uit den aard der feiten en van ons eigen bestaan. Het zij zoo. Welnu, zoo aanvaardt de een de andere en laten de oplossing en ineenroeping aan Gods bestuur en den tijd over; zonder te dringen of te wringen.

De Doleantie is de politieke, civiele of juridische zijde der reformatie van 1834. Het Reglement van 1869 is de politieke, civiele of juridische zijde der reformatie van 1834 geworden. (De kerkelijke of confessionele zijde dezer twee standpunten mag ons niet verdeelen, op den bodem der Geref. Belijdenis staande.) De Doleantie ging terug naar 1578. De Afscheiding schoot wat te veel vooruit, het was gedupeerd door de staatsidee in de kerk, naar den vorm van het Reglement van 1869 althans.

Welnu, Doleantie en Kerkelijke kas moeten eerlang naar den vorm wat vooruit naar het nieuwe. En de Afscheiding of de Christ. Geref. kerk met het Reglement moeten naar den vorm wat terug naar het oude.

Dit nu bereide de Meerdere vergadering voor. Zoo komen we stellig allen op één punt.

Ook op het volgende willen wij iets zeggen. De Prot. N. Brab. schrift van ons:

„Kragtens hun kerkenordening zijn zij beoorloofd kerkelijk georganiseerd, en zonde derhalve ieder „doleerende“ op plaatsen, waar zij een eigen kerkeraad hebben, zich onder dien kerkeraad hebben te begeven.

„Dit joiste, in 1834 ook door henzelf ingenomen standpunt hebben zij in schijn verlaten, door zich, hoewel de voortzetting der oude, zichtbare wel georganiseerde kerk, als een eigen kerkgenootschap aan te dienen en te laten erkennen. Daardoor hebben zij, zonder het te willen, het geweten van velen toegeschoefd en de Synodalen in de overtuiging versterkt, dat zij, wanneer zij geloovigen uit de kerk uitwerpen, omdat deze niet langer het Nederlandsche Hervormde kerkgenootschap met zijn besturen als de Hervormde kerk erkennen willen, eene daad doen, die in geestelijken zin eenige betekenis heeft. Zij hebben, door zich op het standpunt hunner bestrijders te plaatsen, hun eigen positie verzwakt, althans eenigszins onkenbaar gemaakt.

„Die font, maar ook die font alleen, willen de Gereformeerden thans voorkomen. Dat zij daarin juist zien, blijkt uit de soms uitzinnige verwoedheid en kwaadaardigheid van vele tegenstanders, — al weten wij zeer wel, dat bij velen de tegenstand uit andere en eerbiedwaardiger beweegredenen ontstaat. Als de „doleerenden“ zich naar plaatsen wilden op het standpunt, waarop de Christelijke Gereformeerden zich plaatsten vooralsint 1869, wat zouden de „Synodalen“ juichen!“

Dit argument is hetzelfde als dat welk Groen aanvoerde tegen het autorisatievragen; doch wij hebben het nooit begrepen, noch gevoeld.

Tijdens Groen was het toegeven of zich onderwerpen aan den eisch des vijands door onze kerken wel een streep door Groens berekening, een verzwakking van zijn werk, naar zijn eigen beschouwing en standpunt. Zoo ook begrijpen wij nu, dat de Synodale politici, rechtvaardigen en bezitters van het goed gereed waren, indien de Doleerenden zouden zich *à. i.* niet openen losrukken van dat oude recht, en procederen hierom. Toegegeven. Zullen zij met ons één zijn, dan kunnen zij zich hechten aan het door onze kerken vertegenwoordigde nieuwe recht. Doch wij gevoelen niet dat onze kerken door vrijheid-vragen, door een eigen kerkgenootschap te zijn, of door het Reglement van 1869, iets verkeerd deden: — tenzij het zuiver kerkelijk beginsel er schade door lijdt; zoals met het Regl. van 1869, dat wel tot handhaving eener goede orde kan gebruikt worden, maar ook tot dwang, stof-felijken en geestelijken, kan leiden; hoewel het, in zijn aanleg en in zijn geheel, genoeg kan gebruikt worden tegen Collegialisme.

Hoe wij dus het geweten der Synodalen hebben toegeschoefd, begrijpen wij niet. Geen enkele boze daad hebben wij gewettigd. De vrijheid, of verlossing van dwang, ja naams-verandering kunnen de kerk toch niet schaden. En de vijand zal het eenmaal te zwaarder te verantwoorden hebben, dat di daad onzer kerken, van de minste te willen zijn ja het slachtoffer, hem nog niet bekeerde.

Voor het menschen-recht mogen sommigen dies te meer aanbidders geworden zijn van die geweldhebers, — doch ook dat is niet de fout onzer kerken, het is de fout der hiërarchen zelven. De wees moest toch leven.

Wij kunnen niet anders zien, dan dat de broeders Doleerenden, met zulke redeneering, althans de Prot. N. Brab., een fout zien en zullen zien; in het zich voor het politiek, civiel of juridisch recht opnieuw of als eigen kerkgenootschap konstitueeren, — omdat zij, en zoolang zij doleeren bij den Koning en de Rechtbank. Hoewel ook zij o. i. dat zich als nieuw, als eigen kerkgenootschap aandienen en konstitueeren, als noodzakelijk gevolg hunner uitwerping, niet ontgaan konden, — en zelfs door terug te gaan, over 1816 heen, naar 1578, en door het wederaannemen van den naam Nederlandsche Hervormden iets nieuws, iets anders zijn, dan de oude, historische Gereformeerde kerk in de Nederlanden. Hunne reformatie en doleantie begon eerst van betekenis te worden, na de afzetting en uitbanning uit het terrein der valse kerk, die zich noemt en gedraagt als de voortzetting der oude Gereformeerde kerk dezer landen. Heel de reformatie en doleantie brengt iets nieuws voor dezen tijd mede, zij ze ook de voortzetting van die heilige linie der kerke Christi, en in haar vormen aan traditie en historie vasthoudende.

Intusschen is 't best elkaar niet te zeer door konsekwenties af te matten noch te prikkelen. Ook in dezen kan konservatisme

eenerzijds en progressisme anderzijds ons foppen.

Reglement van 1869, en Doleantie en Kerkelijke kas, zijn slechts kerkvormen van den tijd, meenen we. Zij kunnen en zullen en moeten elkander daarom benaderen. C. M.

Vereeniging voor Gereformerd Schoolonderwijs.

Nieuwe Leden.
Winschoten. f 1,—
K. Koster Contr. f 1,—
J. Bos Fokkens » » 1,—
Ontvangers.
Van N. N. te Ouderkerk a/d. » 5,—
Amstel
J. NEDERHOED, Penningm.
Middelstum, 28 Mei 1888.

De kinderen onzer 3 Zondagscholen aff. Jachin, waren den 2den Pinksterdag verblijd, ten getale van 198 vierden zij feest, in het kerkgebouw kwamen zij te zamen, zij genoten verkwikking naar het lichaam, op aangename wijze werden zij door hunne onderwijzers bezigt gehouden met verschill. toespraken.

Dat die arbeid rijkelijk gezegend worde tot welzijn en opbouw onzer gemeente, is de wensch van een

FEESTGENOOT.
Steenwijk, 28/5 '88.

Ingezonden.

Aan mijn waarden Vr. en Br. Irenaeus, te B.

II
Meen niet, Amice, dat ik blind ben voor de ernstige bedenkingen of bezwaren, die door scherpziende mannen onzerzijds worden gemaakt. Waarlijk niet, vele dier bezwaren deel ik; bovendien heb ik de mijne, die vooral van plaatselijken aard zijn.

Maar het komt mij voor, hoe spoediger en beslister die bedenkingen worden uitgesproken, mits in den geest der liefde, des te spoediger zullen zij op de eene of andere wijze wegvallen.

Met veel genoegen heb ik daarom de brochure van broeder Littooy gelezen, een brochure vol van ernstige bedenkingen tegen de vereeniging van de Christelijke Gereformeerden, en de Ned. Geref. (doleerende). De beschouwing van genoemden Broeder over de praktijk, over de toepassing der Geref. beginselen, wordt, denk ik, door geheel onze kerk gedeeld, en wij zijn er hem dankbaar voor, dat hij in dezen de puntjes goed op de i gezet heeft.

Indien ze het nog niet wisten, dan kunnen de Doleerenden er uit zien, wat ze aan de Christelijke Gereformeerden hebben, — dat het hun niet slechts ernst is met de theorie, maar ook met de praktijk. Evenzeer verblijdt me, nu het toch in zijne ziel was, zijne opene bekentenis, dat hij de Doleerenden, met enkele uitzonderingen, in de toepassing der beginselen niet vertrouwt. Ook in dezen heeft hij geschreven naar het hart, ik zeg nu niet van geheel de Chr. Geref. Kerk, maar naar dat van velen harer leden en ambtsdragers. Het komt aan Ds. Littooy voor, dat onze later ontkomene broeders nog altijd aan de poorten van Babel zijn gelegerd en dat ze ons derwaarts roepen, om met hen te doleeren en om het volk één om het goed, dat zij en ook wij moesten achterlaten.

Ofschoon wij niet gaarne dat oordeel van onzen broeder onderschrijven, moet hem toch worden toegegeven, dat vele Doleerenden in houding, in woord en daad beiden, aanleiding geven, om zoo over hen te oordeelen.

Vergis ik mij niet, dan staan schier alle Doleerenden, uitgezonderd de ambtsdragers, nog als leden der Ned. Herv. Kerk te boek. Een Herv. predikant zeide me: »de leden laten we begaan; of ze eens bij u of bij de Doleerenden willen kerken, staat in hunne vrijheid, ze kunnen daarom wel leden van de Herv. kerk blijven, alleen de zoogenaamde kerkeraadsleden snijden we af.« En als bovendien vele Doleerenden zelf verklaren, dat ze nog gebonden zijn aan de Herv. kerk en van scheiding een afkeer hebben, als we daarbij hooren, dat alle leden der Herv. kerk worden gerekend met de doleantie mede te gaan, tenzij ze uitdrukkelijk weigeren, terwijl van de oefening der tucht nog weinig of niets wordt gezien, dan kan het ons niet verwonderen dat velen met Ds. Littooy meegaan en anderen vragen: »zou zijne beschouwing niet de ware zijn?« Toch kunnen wij, hoeveel in zijne brochure naar ons hart geschreven is, niet met hem meegaan. Verklaringen als: »dat ze met het Herv. kerkgenootschap gebroken hebben«, »dat ze daarheen nooit terugkeerden«, »dat men niet moet willen dat anderen worden gelijk als wij zijn, om of de Christelijke Gereformeerden doleerend of de Doleerenden Christelijk Gereformerd te maken«, — deze en dergelijke onduidelijke, duidelijke, krachtige verklaringen van leiders houden alsnog het wettig van ons hart.

Ik kan niet aannemen, dat mannen als de Deputaten van het Synodaal Convent heden de Gereformeerde vlag in top zullen hijschen, om die morgen aan den dag weer naar te laten halen en met voeten te laten treden. Daarvoor staan ze bij ons, immers ook in de schatting van Ds. Littooy, te hoog aangeschreven.

Dat de toepassing der beleden beginselen bij de Doleerenden nog niet gevonden wordt, gelijk wij zouden wenschen, laat zich uit veel verklaren. Alles is bij hen nog in de wording. Daarbij hebben zij blijkbaar eene andere beschouwing over de betrekking en de roeping tot de achtergeblevenen in het Herv. genootschap, dan wij. Maar dat hunne beschouwing tegen de H. Schrift en de Belijdenis ingaat, kan ik nog niet inzien. Wel geloof ik, dat de tijd hen ook in dezen nader tot ons zal brengen.

Intusschen mag gebrek in de praktijk

hun nu nog niet tot een verwijt worden gemaakt en behoef m. i. voor de vereeniging geen bezwaar te zijn. Een onoverkomelijke hinderpaal zou 't ons zijn, indien zij, met hunne eigenaardige beschouwing over hunne betrekking tot de achtergeblevenen, principieel bezwaar maakten tegen de toepassing der Gereformeerde beginselen, zooals die door Gods genade reeds een halve eeuw bij ons wordt gevonden. En waarop door broeder Littooy met zoveel ernst en talent wrdt gewezen.

Gaarne geef ik toe, dat er in hun woord en houding omtrent sommige punten, de praktijk betreffende, iets onbestemds is, hetgeen ons onwillekeurig nog op eenigen afstand houdt. Maar, bedriegt ons niet alles, dan weten dat de Doleerenden, met name hunne leiders, ook zeer wel. Volgens eene uitsluiting van de *Heraut*, mogen we verwachten, wanneer ze zich straks bij onze Synode zullen aanmelden, dat ze hun standpunt, ook met betrekking tot de Herv. kerk, meer gepreciseerd, nauwkeurig belijnd, zullen aangeven, zoodat ook wij, eenvoudigen, duidelijk kunnen zien en zeggen: »dat zijn nu de Doleerenden, n. l. als kerkelijke groep.« Van eene nauwkeurige en heldere omschrijving der theorie en hare toepassing in het kerkelijke leven hangt o. i. veel af. 't Werd reeds meermalen gezegd: »wij moeten weten, wie ze zijn en waarheen zij willen.« Laat ons dan met en voor hen ootmoedig en vurig den Heere bidden, dat Hij hen door Zijnen H. Geest naar Zijnen Wil in die omschrijving moge leiden, maar ook dat Hij ons aan onze fouten, of aan een verkeerd inzicht, dat mogelijk onbewust bij ons bestaat, moge ontdekken. Dan mogen we aannemen, zal alle verdenking wegvallen, en allen, die een waarlijk Gereformerd kerkelijk saamleven begeren, zullen bevredigd worden, de harten zullen wederzijds samen smelten en aller mond zal jubelen: »de Heere heeft ons tot elkander gebracht, de vereeniging is getroffen. God is in Sion groot!«

Veel, aanhoudend, vurig gebed is noodig; de zaak is het waard. Kan echter de vereeniging niet op goede gronden, niet in 's Heeren gunst tot stand komen, welnu, de oprechte bidder onderwerpt zich aan Gods wil en wenscht er in te berusten. Maar met het vurig gebed pare zich trouwe arbeid en strijd, opoffering en zelfverloochening.

(Wordt vervolgd.)
R. MULDER.

Haarlem.

Een gevreesde hinderpaal met opzicht tot de vereeniging.

Met eerbiediging van al de gedachtenwisseling, die over de vereeniging van de Doleerenden met de Chr. Gereformeerden gehouden wordt, blijft altijd nog een gevreesde hinderpaal bestaan.

En welke is die? Is het de kerkelijke kas bij de Doleerenden? Neen. Is het 't statuut van '69 bij de Chr. Gereformeerden? Ook niet. Wel zullen daarover wrijvingen der gedachten, zooals ik denk, plaats hebben, maar ik heb hoegenaamd geen vrees, dat daarop de gewenschte vereeniging stuiten zal.

Maar de gevreesde hinderpaal is deze: dat de Doleerenden wel uit een kerkverband getreden zijn; maar zij hebben zich niet afgescheiden van de thans bestaande Hervormde kerk, als een kerk, die van de leer der waarheid afgevalen is en in dien afval blijft berusten, en waarvoor dan ook zoo min hope bestaat, dat die van ongehoof zal worden gezuiverd als de Roomsche kerk van bijgeloof.

De Doleerenden hebben wel aan Z. M. den Koning kennis gegeven, dat zij uit het kerkverband zijn getreden, met de kerkorde van 1618 en '19 aan te nemen; maar zij hebben geen kennis gegeven, dat zij zoolow van het Hervormde genootschap zijn afgescheiden als dat zij met het Synodale Bestuur gebroken hebben, om weer te keeren tot de leer, dienst en tucht der vaderen. Dit was, naar mijn vaste overtuiging, volgens Gods Woord, de roeping der Doleerenden geweest.

Maar in plaats van zulks te doen, vraagt het Bestuur van de kerkelijke kas rechtsponlijkheid en hierdoor staan de Doleerenden, naar mijne zienswijze, nog in een nadere betrekking tot de Hervormde, omdat zij er niet van afgescheiden zijn, als tot de Chr. Gereformeerde kerk.

Kon ik nu in de geschiedenis, in de belijdenisschriften maar bovenal in Gods Woord maar vinden, dat de Gereformeerden hebben gedaan, wat thans de Doleerenden doen, dan verviel van zelf de gevreesde hinderpaal. Maar dit kan ik niet vinden.

1. God wil de afscheiding van een valse leer, zooals Hij in zijn woord gebiedt. Op een treffende wijze laat Urzinus dit uitkomen in de voorrede van zijn Schatboek. Handelende over de ware kerk of gemeente, geeft hij dezelfde merkteekenen dier gemeente aan, die in de Belijdenis des Geloofs, worden aangegeven. Bij die gelegenheid spreekt hij ook over de afscheiding van de valse leer zooals de Heere, zegd hij, beveelt. »Bewaart u zelf van de afgoden (1 Joh. 5: 21); Gaat uit het midden van hen en scheidt u af (2 Cor. 6: 17); Indien iemand tot u lieden komt, en deze leer niet medebrengt, ontrant hem niet in huis (Joh. 2: 10); Vertrekt, vertrekt, gaat uit van daar, en raakt het onreine niet aan, gaat uit het midden van hen, reinigt u, gij, die de vaten des Heeren draagt (Jez. 52: 11); Gaat van hen mijn volk; opdat gij aan hunne zonden geen gemeenschap hebt en opdat gij van hunne plagen niet ontvangt. Openb. 18: 4.«

2. Spreekt Gods Woord zoo bevelend, van zich te moeten afscheiden van een valse leer, hierop grondt zich dan ook de belijdenis des geloofs. In art. 28 spreekt de belijdenis, dat een iegelijk schuldig is, zich bij de ware kerk te voegen en dat het de plicht van alle geloovigen is, volgens het *Woord Gods*, zich af te scheiden van degenen die niet van de kerk zijn om zich

te voegen tot deze vergadering, (die in art. 27 is aangegeven.) Op welke plaats God dezelve gesteld heeft. In art. 29 vinden we de merkteekenen van de Herv. Kerk, welke zijn: de reine prediking des Evangelies; de reine bediening der Sacramenten, gelijk Christus die ingesteld heeft en de Kerkelijke tucht om de zonden te straffen. De valse kerk daarentegen schrijft aan zich in hare verordeningen meer macht en gezag toe, dan het Woord Gods en wil zich aan het juk van Christus niet onderwerpen.

Passen we dit gezegde van de valse kerk op de thans bestaande Hervormde kerk toe, waarin de eere Gods, de naam des Verlossers en de genade des Heiligen Geestes verdonkerd, miskend en verloochend wordt, dan gebiedt Gods Woord, om zich, ook overeenkomstig de belijdenis des geloofs, daarvan af te scheiden.

En wat zegt er nu de geschiedenis in ons land van?

3. In het begin van de 16 eeuw, ten tijde van de Hervorming, bestond de Reformatie niet slechts in een uittreden uit het kerkverband, maar zij gingen uit de Roomsche kerk, zegt Calvijn, om tot Christus te komen, waarom zij voor scheurmakers en ketters geschilderd werden en als zoodanig ook behandeld. Zij scheidden zich af van de Roomsche kerk; mitsdien ook van de Roomsche kerk. Toen zij de Belijdenis des Geloofs Philips den Tweede toezonden, vergezeld gaande van een smeekschift, dat hij zijn arm, macht en gezag niet zou laten gebruiken door de vijanden der waarheid, om zich te verzoeken met het bloed zijner onderdanen; noemden zij zich aan het hoofd van dat smeekschift: »De geloovigen, die in de Nederlanden zijn, welke naar de waarachtige Reformatie des Evangelies begeren te leven.« De moedige Guido de Brès en vele duizenden anderen met hem, werden weldra geroepen, omdat zij van de Roomsche Kerk waren uitgegaan, de beledene waarheid met hun dood te bezegelen.

In het begin van de 17 eeuw met de Remonstrantsche woelingen hebben de Gereformeerden ook meermalen gedaan, dan uit een kerkverband te treden. Zij scheidden zich af van de Remonstrantsche leer en door die afscheiding bleef er voor hen niet over, dan afzonderlijke samenkomsten in huizen, schuren of loodsen te houden, maar ach! dit werd hun ook nog door de Remonstrantsche overheid gewelddadig belet. Zij werden door geldboete, verlies van nering en burgerrechten en veelsortige onrechtvaardigheden gestraft. Maar in weerwil van dat alles, scheidden zij zich veel liever af van de Remonstranten en de Remonstrantsche leer, met verlies van hunne tractementen, dan er mede in éene Kerk te blijven.

Wel zouden de Doleerenden van dien tijd bij minnelijke schikking de kerken tusschen hen en de Remonstranten hebben willen deelen; maar toen dit hun geweigerd werd, bleef er bij velen niet anders over, dan met prijsgeving van de kerkgebouwen en met verlies van hunne tractementen zich te getroosten met de gevolgen, die aan de Afscheiding verbonden waren. Zij deden zulks liever, dan het gebruik der kerkgebouwen en hunne tractementen te behouden, als iets tegen Gods Woord en een goede conscientie te doen. De acte der afscheiding uit dien tijd en de geschiedenis werd zeer duidelijk door den Gereformeerden Triglandt aangegeven.

In het begin van deze eeuw begon de beweging der Afscheiding die nog blijft voortduren. En hoe verschrikkelijk de vijandschap zich tegen de afscheiding ook openbaarde, de beweging der afscheiding was door geen veroordeling der rechtbanken tot geldboete en gevangenis, tot inlegering van militairen en verdere vervolgingen meer te stuiten. De Heere was aan de spits. De Heere wilde de afscheiding, de afscheiding was zijn werk. Onder al de vervolgingen wendde de Heer zijne goedertierenheden tot hen, zoodat hij hen deed wassen in de verdrinking van de afgescheidenen, om thans de Chr. Gereformeerde kerk te doen zijn de historische voortzetting van de oude vaderlandsche Kerk.

Waren de Doleerenden nu afgescheiden, zooals de geschiedenis van de afscheiding spreekt, mij dunkt de vereeniging was terstond getroffen en de gevreesde hinderpaal voor de vereeniging viel weg.

Gaarne stem ik toe, dat er met de afwerping van het Synodale juk wel een ijveren is voor het Koningschap van Christus, maar door een afscheiding, die Gods Woord gebiedt, in de Belijdenis des geloofs beleden en door de geschiedenis geleerd wordt, zou er veel meer, dunkt mij, een ijver openbaar worden voor den ganschen Christus, zoo als Hij geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing; opdat het zij, gelijk geschreven is:

Die roemt, roeme in den Heere (1 Cor. 1: 30, 31).

Nu is die gevreesde hinderpaal echter niet zoo, alsof men daardoor geheel aan de Vereeniging zoude wanhopen en dat er niet zal worden gezongen:

»Ai ziet! hoe goed, hoe lieflijk is dat zonen,

Van 't zelfde huis als broeders zamenwonen.»

Neen! de Heere, die de afscheiding wil en die tot Jeruzalem zegt: »Word gebouwd« en tot den Tempel »word gegrond« kan ook zeggen: »wordt vereenigd.« »Ik zal heil geven in Zion, aan Israë! mijne heerlijkheid.«

Maar dit neemt niet weg, of ik zou toch wel eens gaarne willen hooren, waar de Doleantie van dezen tijd in de geschiedenis, in de Belijdenis des geloofs en bovenal in Gods Woord te vinden is, zoo als de afscheiding van een valse leer of valse Kerk in Gods woord beleden, in de Belijdenis des geloofs beleden en door de geschiedenis bevestigd wordt; wellicht kon

hierdoor de gevreesde hinderpaal, met opzicht tot de vereeniging van de Doleerenden met Chr. Gereformeerde Kerk geheel wegvallen; aangezien de Vereeniging toch naar het woord van God behoort te geschieden. K. KLEINENDORST.

BOEKAANKONDIGING.

Dr. A. Kuypers. De Vleeschwording des Woords.

Amsterdam, J. A. Wormser 1887.

Reeds te lang wacht dit werk op eene aankondiging. Belangstellenden zullen er echter de aanschaffing niet om uitgesteld hebben. In dit werkje geeft Dr. Kuypers een herdruk van zijne voor eenigen tijd in de *Heraut* verschenen artikelen over de Menschwording van Christus. De meeste belangrijke vraagstukken, die bij deze leer in aanmerking komen, zijn op duidelijke wijze gesteld en beantwoord. Bijzondere opmerking verdient de breede inleiding (56 bladz.), die eene ernstige en afdoende bestrijding behelst van de dwaling, door Dr. Böhl in zijne »Dogmatik« opnieuw voorgedragen en verdedigd. Ook vooral om deze inleiding, die maar voor een gedeelte uit de *Heraut* is overgedrukt, wenschen we dit werkje in veler handen.

H. BAVINCK.

Gereformeerde Bijdragen. Tijdschrift voor Dogmatische en Historische Theologie. Onder redactie van N. A. de Gaay Fortman en C. C. Schot. Met medewerking van Dr. Mr. W. van den Bergh etc.

Amsterdam, J. A. Wormser. Prijs per jaargang f 3.60.

Overwacht en ongedacht zag voor een paar weken de eerste aflevering van dit tijdschrift het licht. Het wil de »doorwerking en ontwikkeling der Geref. beginselen op het gebied der theologie en historie« bevorderen, tot »wetenschappelijke studie en toepassing dier beginselen« uitlokken en opwekken. Het wil »den voorstanders dier beginselen eene gelegenheid bieden om zich uit spreken«, want »zulk eene gelegenheid bestond er nog niet.« Het wenscht eindelijk »een wetenschappelijk tijdschrift« te zijn.

Zoo kondigt het zich aan. Het spijt mij, de geboorte van dit tijdschrift niet met ongemengde vreugde te kunnen begroeten. Zonder twijfel is er groote behoefte aan een wetenschappelijk tijdschrift, dat de studie der Geref. Theologie opwekt en bevordert. Maar het komt mij voor, dat de geachte Redactie de krachten, die er zijn en die ik volstrekt niet miskennen wil, al te zeer overschat. Voor zulk een veelomvattende taak zijn wij, Gereformeerden, nog volstrekt niet berekend. Tenzij men met het woord »wetenschappelijk« spelen gaat! En dat schijnt bij deze eerste aflevering wel enigszins het geval te zijn. De titel zegt dat het een tijdschrift zal zijn voor »dogmatische en historische theologie«; het voorwoord bericht, dat het de ontwikkeling der Geref. beginselen bevordert wil »op het gebied der theologie en historie«. Is dat volgens de Redactie hetzelfde? Voorts vindt ze het moeilijk om het gebied, waarop dit tijdschrift zich bewegen zal, streng af te palen, en zal daarom vaste rubrieken openen voor Dogmatiek, Kerk-geschiedenis, Kerkrecht en het werk der Christel. Barmhartigheid. Inderdaad, streng bepaald is dit niet; wij krijgen drie bedoelingen voor ééne.

Ook de inhoud dezer eerste aflevering stemt met den naam van een »wetenschappelijk« tijdschrift kwalijk overeen. Dr. Schot geeft eenige opmerkingen over de laatste brochure van Prof. Gunning, en bestrijdt eene door dezen gegevene definitie van het geloof. Dr. Zahn begint, met in eenige vluchtige en luchtige trekken den stand der theologie in Duitschland te schetsen. En Ds. de Gaay Fortman deelt mede, dat Ds. van de Velde op zijn sterfbed nog de Classis liet groeten en dankzeggen voor haar liefde, hulp en ijver, en concludeert daaruit, dat genoemde predikant volstrekt niet onverdraagzaam was.

Dat is nu alles zeer lezenswaard. Maar de wensch der Redactie, om een wetenschappelijk tijdschrift te zijn, is daarmede of nog lang niet vervuld, of al zeer spoedig voldaan.

Nu zouden wij op die bijvoeging van »wetenschappelijk« niet zoo sterk den nadruk leggen, als de Redactie niet tevens verklaarde, dat er voor de voorstanders van de Geref. beginselen tot dusver geen gelegenheid bestond om zich uit te spreken. Zulk eene gelegenheid bestond er wel. Ds. Beuker geeft reeds jaren lang de »Vrije Kerk« uit, en zou Geref. bijdragen van Broeders uit de Doleerende kerken dankbaar hebben ontvangen en met blijdschap opgenomen. Waarom moeten er nu twee Geref. tijdschriften naast elkander bestaan? Dit zou te verklaren zijn, als de »Geref. bijdragen« werkelijk en in echten zin »wetenschappelijk« waren; maar nu dit blijkens de eerste aflevering maar een »wensch« is en met het oog op de zwakheid onzer krachten misschien nog lang zal blijven, nu is er voor het afzonderlijk optreden dezer »Geref. Bijdragen« naast de »Vrije Kerk« geen Geref. in andere feiten zich uitsprekt? De *Heraut* heeft zonder ons te hooren zich »de *Heraut* van de Geref. Kerken in Nederland« genoemd. Op plaatsen, waar onze gronde reden aan te geven. Te meer, omdat de kwestie der Vereeniging aan de orde is en eerkling tot eene beslissing komt. Had men nu, ten bewijze dat men vereeniging wil, op dit gebied niet reeds de handen ineen kunnen slaan, of althans met de uitgave nog een paar maanden kunnen wachten?

Ik geloof niet, dat de bedoeling der Broeders zoo kwaad is; en ik zou er niet het minste gewicht aan hebben, als dit verschijnsel op zichzelf stond. Maar wat te zeggen tot hen, die beweren, dat daarin dezelfde pretensie voor den dag komt, welke

gemeente en de gemeente der Doleerenden te zwak zijn, om straks naast elkaar ook maar tijdelijk te blijven bestaan, stellen de Doleerenden niet maar een eigen kerkeraad aan tegenover den onzen — dat laat ik nog daar — maar gaan ook voort om eigen kerken te bouwen, en daardoor de scheiding te bestendigen. Ds. Boonstra verklaart dat hij de eerste Geref. kerk in deze eeuw in Zwolle bouwt, en betoogt dit daarmee, dat voor dien bouw geen andere gelden gebruikt werden dan die komen uit de beurs van Gereformeerden alleen. Ds. v. Lingen zegt, dat een paar jongelui van zijn gymnasium gemakshalve over Kampen heen de Doleerende kerken zoeken binnen te komen, terwijl bijna alle jongelui van dat gymnasium voor de hoogste klassen hunne opleiding elders gaan zoeken. En zoo roepen de Heeren de Gaay Fortman en Schot den voorstanders der Geref. beginselen (dus ook ons!) toe: hier hebt gij nu de eerste gelegenheid, om u uit te spreken.

Juist omdat ik met innige smart de gedeeldheid der Gereformeerden in ons vaderland zie, had ik gewenscht, dat de Redactie van dit nieuwe tijdschrift den schijn hadde vermeden, alsof de »Doleantie» nu letterlijk alles anders en beter moest doen dan de »Scheiding» van 1834.

Toch moge dit tijdschrift zijn weg vinden en naar de bedoeling der Redactie dienstbaar zijn aan de »ontwikkeling» der Geref. beginselen! Ik zal reeds dankbaar zijn, als het dienstbaar is aan de kennis ervan.

H. BAVINCK.

Korrespondentie.

Wij nemen geen intezenden artikelen over uit andere bladen.

Zelfs inzendingen voor de officiële rubriek zende men s. v. p. altijd ons blad eerst, opdat wij ze niet, als onlangs, in een ander blad zien voor het onze uit is, en in twijfel komen, of we al dan niet plaatsen zullen.

RED.

ADVERTENTIE.

Getrouwd:
LUBBERTUS SCHOLTEN Gz.

EN
JACOMINA JOHANNA GISPEN,
die, mede namens wederzijdsche betrekkingen, hun hartelijken **DANK** betuigen voor de vele en treffende bewijzen van belangstelling bij hun huwelijk ondervonden.

AMSTERDAM,
24 Juni 1888.

Door Gods goedheid werden wij heden verblijd door de geboorte van eene **DOCHTER**.

C. KOEL.
C. KOEL—
VAN ELVEN.

AMSTELVEENSCHWEG Gem. N. Amstel,
25 Mei 1888.

BOSKOOP, Juni '88.
Zoo de Heere wil, zullen onze geliefde Ouders
ADRS. V. D. BROEK
EN
G. LOEF
den 5 Juni a. s. den dag herdenken, waarop zij voor 25 jaren door den band des huwelijks werden vereenigd.
Psalm 118 : 29.
Hunne dankbare Kinderen.

Zoo de Heere wil en zij even hopen onze geliefde ouders
P. D. KOOPMANS
EN
T. L. KINGMA
den 6 Juni e. k. hun **25-jarige** Echtvereeniging te herdenken.
Hunne liebh. kinderen.
AALZUM BIJ DOKKUM,
Juni '88.

Eben-haëzer.
Zoo de Heere wil zullen onze geliefde Ouders
Jk. W. de Vries
EN
Albertje Boer
op Vrijdag den 8 Juni hunne **25-jarige** Echtvereeniging herdenken.
Hunne dankbare kinderen,
J. ELEVELD.
H. ELEVELD—
DE VRIES.
J. W. DE VRIES.
H. DE VRIES.
W. S. DE VRIES.
SMILDE, 29 Mei 1888.

Op Dinsdag 12 Juni e. k. zullen zoo de Heere wil, onze geliefde Ouders en Grootouders
E. LINDEMAN
Em. Pred.
EN
K. DIJKAMA
hunne **vijftig-jarige** Echtvereeniging herdenken.
Hunne verheugde kinderen, behuwd- en kleinkinderen.
GRONINGEN, Juni 1888.
Eenig bericht.

Heden overleed op het alleroverwachtst, ten gevolge eener beroerte, mijne geliefde Echtgenoot en der kinderen zorgvolle Moeder

EILKE VAN DER LAAN-BOEKHOUT.

Zij was geboren te Burum, Fr. en bereikte den ouderdom van ruim 49 jaren. Diep bedroefd geef ik hiervan kennis aan vrienden en bekenden in het Vaderland, met den wensch, dat deze droefheid en dit verlies door den Heere aan onze harten moge geheiligd worden. Mede namens mijne kinderen,
S. v. D. LAAN.
MUSKOGON, Mich.
1 Mei 1888.

Heden overleed tot mijne diepe droefheid mijn geliefde Echtgenoot

JAN WONDERGEM Wz.,

in den ouderdom van ruim 67 jaren.
40 jaren waren wij door een gelukkig echt vereenigd.
Zij de Heere mij nabij in deze zware beproeving.
Wed. J. WONDERGEM
geb. BRAAMSE.
KRUIINGEN, 21 Mei 1888.

Heden overleed na een smartelijk lijden mijne innig geliefde Echtgenoot

Aaltje Kamp,

in den nog jeugdigen leeftijd van bijna 25 jaar. Slechts zes jaar mocht ik in een gelukkig echt met haar vereenigd zijn.
Hoe gevoelig mij deze slag ook trefte, zij verliet mij in de blijde verwachting des eeuwigen levens, en dit lenigt mijnesmart.
K. J. KNOL.
NIEUWBRUG, 26 Mei 1888.

25 Mei was voor mij, mijne kinderen en behuwdkinderen, een dag van droefheid en rouw, het behaagde den Heere mijne lieve vrouw

ANNARIETA MARIA KIMMEL,
na eene langdurige en smartvolle ziekte van onze zijde weg te nemen, in den ouderdom van ruim 68 jaren, na een gelukkige huwelijks-vereeniging van 43 jaren. Groot is ons verlies, vooral bij het klimmen mijner jaren; de Heere schenke zijne genade om te kunnen rusten in dezen zwaren weg.
A. VAN SCHELVEN.

ZUID-BEIERLAND,
28 Mei 1888.
P.S. De vele vrienden gelieven deze algemeene, als bijzondere kennisgeving aan te nemen.

Gisteren trof ons de gevoeligste slag onzes levens, daar het den Heere behaagde plotseling door den dood tot zich te nemen onzen veelgeliefden Vader en Behuwdvader

CORNELIS MINNAAR,

in den ouderdom van 67 jaar, 4 maanden en 1 dag. Tal van jaren heeft hij de gemeente gediend.
Het vaste geloof dat hij de ruste is ingegaan die er overblijft voor Gods volk, lenigt onze diepe droefheid.
Uit aller naam,
JACS. MINNAAR.
KRUIINGEN, 28 Mei 1888.

Zondagmorgen 27 Mei leed onze Gemeente onverwachts een zeer zwaar verlies. Toen ging onze geliefde broeder, de Heer
C. Minnaar,

zacht en kalm, vertrouwend op zijnen Heiland, uit den aard-schen in den eeuwigen Sabbath over.
Zwaar valt het ons hem te missen. Met zeer veel liefde, ijver en toewijding diende hij de Gemeente vele jaren eerst als Diaken, daarna als Ouderling. In veler harten had hij dan ook eene plaats verworven gedurende dien tijd.

Thans rust hij van zijnen arbeid. Die ruste willen wij hem niet misgunnen, maar hopen, dankbaar voor wat de Heere ons in hem gaf, Gods doen te aanbidden.

Geve de Heere aan zijne bedroefde kinderen vertroosting te ondervinden.
Namens den Kerkeraad der Chr. Geref. Gem.,
G. LAMPEN, Pr.
JACS. VERLARE, Ser.
KRUIINGEN, 27 Mei '88.

Tot mijne diepe smart overleed gisteren morgen, na een zeer geduldig lijden, mijne geliefde onvergetelijke Echtgenoot

Trijntje Bos,

in den ouderdom van bijna 28 jaar, mij nalatende 3 kinderen. Bijna 4 jaren mocht ik met haar door den band des huwelijks vereenigd zijn.
Hoezeer zij zich aan het leven gehecht gevoelde, wachtte zij met vast vertrouwen op haren Heiland Jezus met de meeste kalmte den dood af. Met buitengewone helderheid en vrijmoedigheid gaf zij hiervan getuigenis en zocht iedereen, met wien zij in aanraking kwam, tot het leven voor den Heere op te wekken.
Dit geeft mij bij al het smartelijke eene aangename nagedachte.

Mede namens wederzijdsche Ouders, Broeders en Zusters,
M. H. WIERSEMA.
WILDERVANK, 28 Mei 1888.

Aan allen die blijken gaven van hunne belangstelling ter gelegenheid van de herdenking van ons 25-jarige Echtvereeniging, betuigen wij ook namens onze kinderen onzen hartelijken **dank**.

A. K. TOLSMA
en Echtgenoot.

M. RITZEMA en Echtgenoot betuigen bij dezen hunnen hartelijken **DANK** voor de blijken van belangstelling, bij gelegenheid van hun 25-jarige Echtvereeniging ondervonden.
LEENS,
Mei '88.

Bij mijn vertrek naar Amerika, 't welk den 26sten Mei e. k. zal plaats hebben met het stoomschip »Amsterdam», betuig ik, aan Familie en Vrienden, die dat vertrek zoo zeer door hunne hartelijkheid en gastvrijheid hebben vertraagd, mijnen innigen **DANK**, beveel mij nogmaals in hunne voorbede aan, en roep hun een **hartelijk**

V A A R T W E L

toe!
Wm. POS SR.
ROTTERDAM,
24 Mei 1888.

Wij kunnen niet nalaten onzen **dank** te betuigen aan allen, zoowel op het eiland alsook bijzonder aan den vastenwal, voor de vele en treffende bewijzen van belangstelling, ondervonden bij het **40-jarig** Echtvereenigingsfeest van onzen geachten Broeder en Voorganger, den Heer J. F. TUINSTRAN en Echtgenoot.
Wij zeggen dan ook namens hen **dank** aan allen.
Namens de leden der Chr. Geref. Kerk te Midland op Terschelling, 28 Mei.

Voor de vele en hartelijke bewijzen van deelneming mij betoond bij de ziekte en het overlijden van mijn geliefden Echtgenoot, betuig ik mijnen rechten **DANK**.
Wed. J. WONDERGEM—
geb. BRAAMSE.
KRUIINGEN,
30 Mei 1888.

III. KOEK- & BANKETBAKKERS.
Met 1 Juli of eerder gevraagd een bakwaam
EERSTE BEDIENDE
van Chr. beginselen, zelfstandig kun-nende werken en met garneren bekend. Met friesche bakkerij bekend strekt tot aanbeveling.
Brieven franco aan Wed. HELLEMA te Hallum.

MAGAZIJN VAN Heeren- en Kinderkleding.
L. DE VRIES Hz.
GRONINGEN, N. Z. A-kerk.

Heeren Winkeliers!
bestel de geurige sigaren
FLOR DE MARIE f 10.00
OSCAR CARÉ f 12.00
CUBA MANILLA f 14.00
tot proef 200 stuks 20 cent hooger.
Zendt postwissel aan
JBS. NIEUWENHOF
te HOOGEVEEN.

J. PROPER
Orgelmaker te Kampen,
vervaardigt nieuwe
KERKORGELS
in de nieuwste uitvoering en billijkste prijzen; tevens voorhanden **Amerikaansche Orgels, Piano's** enz. Alle instrumenten worden franco en onder **5-jarige** garantie geleverd.

HEERENGRACHT 88
AMSTERDAM.
VEREENIGINGSHUIS
der Chr. Jongel. Ver. »EXCELSIOR.»
Gelegenheid tot aangenaam **LOGIES** en **ONTBIJT** voor Heeren à f 1.25.

OUDE EN NIEUWE BOEKHANDEL.
De Boekhandelaar J. H. BOS te KAMPEN houdt gewoonlijk 2 à 3 maal in het jaar een **BOEKVERKOOPING**.
Geheele Bibliotheken, grootere of kleinere partijen kunnen steeds aan hem gezonden worden.
Billijke condities. Spoedige uitbetaling
HOUDER VAN BOEKVERKOOPINGEN.

Bij C. BLOMMENDAAL te 's Gravenhage is verschenen en bij alle soliede boekhandelaren verkrijgbaar:
Karel Coulson,
VAN DE SYNAGOGE TOT HET KRUIS.
DOOR
Dr. M. L. ROSSVALLY
Officier van Gezondheid, in dienst der Vereen. Staten van N.-A.
UIT HET ENGELSCH,
onder toezicht en met aanbeveling van
Jhr. Mr. E. v. S.
PRIJS 20 CT.
Per 25 ex. f 4,50, 50 ex. f 8.—

DE GUNSTIG BEKENDE
PSALMBOEKJES
à 2 1/2 CENT
worden bij getallen voor verminderden prijs afgeleverd door den Boekh. ZALSMAN te KAMPEN.

Ter overname gevraagd een zindelijk exempl. van
Dächsel's
Bijbelverklaring.
Aangeboden DE BIJBEL-VERKLARING van OTTO GERLACH.
Adres Boekh. J. H. A. WANSLEVEN & ZON Zutphen.

Alom wordt thans de intekening opengesteld op den **Tweeden** Jaargang van

E Z R A.
Volksleerredenen door predikanten der Christelijke Gereformeerde kerk.
Vaste medewerking is toegezegd door 43 Heeren predikanten. **E Z R A** levert 26 LEERREDENEN per jaar voor den geringen prijs van f 1.75, terwijl de intekenaren gratis titel, inhoud en omslag ontvangen.
In ieders belangstelling wordt **Ezra** — het eenige wat op dit gebied voor onze kerk bestaat — opnieuw aanbevolen. Een proefaflevering is ter kennismaking gratis te bekomen.
H. BULENS,
te WINTERSWIJK.

Vraag de nieuwe cataloge der beroemde SMITH en WO. CESTER
AMERIKAANSCH ORGEL
HOOFD-AGENT: DAMRAK 23, AMSTERDAM
Mar. Breebaar
Steeds een voorraad van ongeveer 130 stuks en fijne sorteer voor allerlei gebruik.
Deze orgels werden reeds 260 maal bekroond.

ZONDAGSSCHOLEN
Evenals ten vorig heb ik thans weer **PAKKETTE**
MIJNE UITGAVEN gemaakt. Ik heb ik toen pakketten van f 15 vo nu heb ik **PAKKETTEN** van f ik voor f 5 verkoop. Het ga ook om tot eene finale opruim komen, wijl ik dezen tak van wil kwiteeren.
JAN HAAN te Groningen voorheen te Delfzijl.

EEN PAKKET VOOR BEJAARD
Goed en Goedkoop
Onder Kruis en Lijden.
den van vertroosting, verzameld van werken van Monod, Tholou met c. a., prijs
Spreuken voor de Keuken, door J. de Liefde, prijs > 0.40
Stichtelijke Ritmen door Isaäk Watts, prijs > 0.30
Wie thans postwissel ad. Een gulden zendt, aan den Boekhandelaar **BULENS** te Winterswijk, ontvangt bovengenoemde boeken alle drie, terstond franco thuis.

Om op te ruimen.
HENDRIK DE COCK,
eerste afgescheiden predikant in Nederland, beschouwd in leven en werkzaamheid. EENE BIJDRAGE TOT RECHT VERSTAND OER KERKELIJKE AFSCHIEDING, DOOR
H. DE COCK,
Leeraar aan de Theol. School te Kampen. Prijs van de eerste uitgave f 5.—, van de Volksuitgave f 2.70 en thans tijdelijk f 1.25.
Voor dien prijs is dit lijvige boekdeel dat 640 pag. gr. 8°. beslaat, waarlijk goedkoop.

De Uitgever,
JAN HAAN,
te Groningen, voorheen te Delfzijl.
Hoe Friesland van Spanje en Rome verlost werd.
Van de pers gekomen
SEERP VAN GALEMA
en zijne tijdgenooten. Een verhaal uit de geschiedenis der Hervorming in Friesland
DOOR
J. C. LUITINGH.
208 bldz. op zwaar papier gedrukt met eene gravure tegenover den titel naar eene tekening van E. WITKAMP JR.
Tegen toezending van een postwissel van f 1,50, waarop staat »Seerp van Galema» wordt dit belangrijke werk dadelijk franco toegezonden door den uitgever.
J. H. VAN PEURSEM,
te Utrecht.

Bij ZALSMAN te Kampen is verschenen:
Veeartsenij-Recepten
DOOR
J. DE BRUIJN,
Veearts.
Prijs 25 cent.
31 beproefde Recepten voor koeien, 26 voor paarden en 1 voor varkens.
Wie **5 blauwe postzegels** zendt aan Zalsman te Kampen, ontvangt het franco per post.